

ה מ א ס ך

חדש אדר ראשון תקמ"ה

חתימות

מאמר חקור דין

ודבר ברור הוא כי רבותינו ז"ל בנו השכר והעונג לנפשות
הטהורות בשם גן עדן / והעונש והאכזר לנפשות
החמורות בשם גיהנום / וכמו שגן עדן משל / כי אי אפשר לנו
לדמות בדעתנו שגנו הקדושים הללו לבן כמו אותו הבן שנטע
ה' בתחלת הכריאה לשום בו את האדם / כי איך נשמת האדם
העליונה שאינה גוף ושלא ישיגה מקרי הגוף / תשג בגן
וקאל מפריו / ותהליך בין עניו הנחמדים למראה / והם
ז"ל עמין אמרו במס' חגיגה / ערבות שבו לך ומשפט וגו' חיים
ושלום וברכה / ונשמותיהן של לדיקים / ונשמות העתידין
להבראות / ואופני' וחיות הקדש ושרפים ומלאכי השרת וכסא
הכבוד ומלך רם ושם שוכן עליהן / ומי יוכל להגדיל כבוד הנשמה
יותר מהם / שנתנו מקומה בין הקדושים האלה ? אבל לפי
שאין בנו כח ואין מלה בלשונינו לתאר בה באמת השכר הטוב הזה /
השתמשו במשל זה / לפי שלא מלאו מקום עונג ושעשוע המושג
לנו יותר מן עדן / וכן משלו משל לענין העונש לנפשות /
שם עליו לא כוכל לדבר ולהסבירו במילין / וביותר שכבר
הודענו למעלה שלא דברו עם ההדיוטים / אלא לתלמידיהם
מזיני מדע / ולפי שלא מלאו מקום בארץ שהיה מאער ומכאיב
גופות ונפשות / ושהיה מוכן לתבערת אש / כמו התופת וגי בן
הנוס שעל פני ירושלים / ששם היו הרשעים שורפים את בניהם
למולך / ושם היה אחרי כן עונש הרשעים האלה / כמו שנבא
לבן אבד ימים באים נאם ה' / ולא יקרא למקום הזה עוד

התקת

י א י 10

(קבו)

התפת וביא בן הנס / כי אם ביה ההרגה / ונקתי את עלת
יהודה וירושלים במקום הזה / והפליטים בחרו וגו' (יח"ז י"ט ה') /
הארץ גם מקום אש שמכלין ומזרפין בה נפשות הרשעים בשם
גיהנם . ועל דרך כלל קראו בשם גיהנם כל מקום שיש שם אש
וקבערה תמידית גם בעה"ז / לא שאין לנו אש תמידית וזלתי האש
שבנענו הארץ / שמהן יוצאין להבות / ונחלי גפרית ואש במקומות
רבות על פני הארץ / כמו הר ויוז"ב שם שכל בני עיר נאכלים /
והר ע"נ"א שבאי סיניליא . והר העקלא שבאיסלאגרי / שכל
זה ראוי להתאר בשם גיהנם / בעבור האש הגוברת בהם /
ונחליה השועפים והמכלים סביב להן מאוד / כי אין גיהנם אלא
משל על מקום אש ותבערה המכלה סביב לה . ואם כן יפה אמרו
לשטן ר' יוסי דחמי עבריא הן תולדה דאור מושב דחלפי
אפיתחא דגיהנם / וכמו שפרשנו למעלה שעוברים מתחת
לארץ במקומות החמים מאש וגפרית שבה / ואותו קראו גיהנם /
לא שכונו לגיהנם שדוגמין בה נפשות הרשעים / שמעולם לא
עלה זאת על דעתם / שתבאנה הנפשות בנענו הארץ ה זאת /
ותשרפנה שם באש וגפרית הידועים לנו . תדע שהם ו"ל אמרו
שכל העולם כבשו קדרה לגיהנם / ויהיה מאמרם כותר עצמו /
שאם הגיהנם בנענו הארץ / תהיה הארץ גדולה ממנה ? וכל
שכן שלא יתכנו אז דברי ר' אליעזר צברקיו שהביא רמב"ן ו"ל
שכל מדור שבגיהנם עמקו מהלך ת"ק שנה / ואין מקומות
עמוקות כאלה בארץ / כי היה הארץ כלה ממורח למערב ודענוה
במופת למודי / גם צדור החוש / שכל מעלה ט"ו פרסאות
וא"ס מעלות שלה עולים חמשת אלפים וארבע מאות פרסאות
אשכנזיות / וא"כ מהלך קוטר הארץ לפי חשבון עשרה פרסאות
ביום / אינו אלא מאתיים יום . ובפ' מי שהיה עמא (דף ז"ד
ע"א) אמר רבא שית אלפי פרסי הוי עלמא / וסומכא דרקינא
אלפי פרסי / חדא גמרא (שית אלפי פרסי הוי עלמא קבלה
בירו) / וחדא סברא (ממה שקבל הוציא סומכא דרקינא מדעתו) /
וקבלתו מסכמת עם מה שידענו עתה בחוש / לא שפרסאותינו
גדולים מהלך העשרי מפרסאותיו של רבא / והקבלה ה זאת
הוציא בזה מימי קנביאס / אבל סברתו בסומכא דרקינא / הולך
על מסת אחרת . וכן נענין בגלגל קבוע ומול חזור גלי ספק
היה נשאר מימי הגביאים שהרי פקד צדור לכל שכן הוא /
אלא

אלא שלא נאריך בזה / רק להראות שלא היה דעת חכמים
מעולם שיהיה גיהנם לדון בו הרשעים באש שמתחת לארץ /
שזריכה לעזים וכיוצא שאלחו בהן / ולרוח הטופח בה שתבער /
אלא כמו שאמר צופר על העונש הזה המגיע לרשע הנמור /
כי אחר שזכר מותו המר בע"ה (א"י ד' ו"ה) / אמר כל חשך
עמוך ללפניו / תאכלהו אש לא נפח וגו' (שם שם ו"י) / לדעתי
לפניו היא הנפש הרעות והמחשבות והכחות הפסונים בפנימיותה
ולפני עמוך כל חשך / והוא חשך של גיהנם שזכרו חז"ל ונרמזו
עוד עליו לפניו / ויאכל שם מאש שאינה זריכה לרוח שיפוח
בה שתבער / והוא עלמו הענין שדברנו והבן : אבל גיהנם
ממש שבה בדבריהם שם משפט הרשעים הוא אש שלמעלה /
הכח המכלה רוחות ונפשות וכמו שזכרנו למעלה / וכענין נהר
די נור נגיד ונפיק מן קדמוהי / ועל זה אמר הרב ר' מאיר
בן גבאי ז"ל שם גיהנם של מעלה וגיהנם של מטה / כי ה' הוא
אלהי האלהים ואדוני האדונים / ומלכותו בכל משלה וכו"ל .

ובן זה שאמרו שלשה פתחים יש לגיהנם אחד במדבר ואחד
בים ואחד בירושלים / הודיעו שכל מקום יש פתח ירדו
בו רשעים לשאולה / כי ישוב ומדבר ויש כוללים העולם כלו /
ואין נסתר מעיני השם / וכל מקום יפליא שלא להסם חטאים
ולסורידם שאולה להענישם שם ולצרפם / כמו מחנה אשר ירדה
שאולה לפני עשרי ירושלים / קרח ועלתו ירדו שאולה במדבר /
יונה בא אל עשרי שאל בים / וכאמרו מצען שאול שועתי שמעת
קולי / ושללתיך בדרך פלא / כי המשפט האלהי בוער באש
בכל מקום . ובמקום שיתקומם איש כנגדו / שם ימלא פתחה
של גיהנם . וקדוה לזה אמר הרב ר"ש אידלש ז"ל ג' פתחים
בג' חלקי העולם / מידבר וים ויישוב . והן כלל חלקי העולם /
על דרך שאמר הכתוב אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אברחה .
אם אהק שמום שם אתה / ואציעה שאול הנך וגו' דהיינו
שאי אפשר לאדם להסתיר מורכבו של גיהנם / כי בכל מקום
מוכן פתחה לקבל הרשעים . ויפה פי' . והנה יונה היה במעי
הדגה במים אדירים / וחכמים ז"ל קראוהו פתחה של גיהנם /
הא למדת שהן יכנסו כן חמת ה' ומשפטיו המכלים את החוטאים /
ומביאים נשמתם להצדק באש גיהנם . וכן הונגר מה שנסה ר'

(קמח)

ישמעאל אשר אור לו בנין זו ביהנס , כי לפי שהם שוכן בנין ,
מס מספטו ושאתו ילא , לבלות הקונים ורשעי ארץ , כמו
שעשה למחנה מלך אשור , שעליו נאמרה הפרשה בלה שזר בו
המפט האיום , שברגע מהו כלם שרפת נשמה וגוף קיים ,
כמו שאמרו ז"ל , ופעני נהר די נור נביר ונפיק קדמוהי וגו'
שפרשו למעלה . והנה הכח העליון הזה העושה במעשה אש
לכלותו בער ולצרף קראו על דרך כלל ביהנס :

ובדעתך הנין שאע"פי שהכח העליון המושל בכל , ובידו
לבער ולכלות יצורים עליוני ותחתוני שקראו הכמי'
ז"ל על דרך כלל ביהנס , שופט את היצורים למדרגותיהם , ואין
הכליון שזה בכלם , אבל שופט הכל בצדק ובארח הכמה , והוא
ענינו מה שאמר הרב רבי מאיר בן גבאי ז"ל ענין ביהנס של
מעלה וביהנס של מטה . ואני לא באתי לדרוש בחלומות ,
רק לומר שיש מדרגות ומקומות מוכנות גם לנפשות בני אדם ,
ועל כל המעשה ישפט אלהים שם , והשיב לאדם כפעלו ובארח
איש ימליאנו . הגע בעצמך כי הנפש הזאת כשהיא מלאה
בע"ה יצורים נקלים שהיתה דנקה בהן , אולם ונאפס ורשעה
ואכזריות חמה , גאה ובאון ולזון , דברה בנאור עתה על
האמת ועל הכבוד האמתי , התלווה בצדיקים ואנשי שם . את
ה' לא יראה , ולזכר קדשו לא נתנה עון וכבוד , ואם מלותיו
לא שמרה , גם דעתה וסכלה שקועים בדמיונות ומומות רעות
באלה , הנה בהפדרה מנוחתה , אע"פי שאין לה עוד כלים
לעשות נפועל מה שעשתה תחת השמש , נפתחים בה גלוליה
ושפיעה שארגלה לחשוב ולזייר , כי היצורים הרעים האלה
הקצקו בה ואהנוים אלה , ולהתרומם עליהם ולחשוב טוב כל
ימיה , ואיך תעלה נפש כזאת בחצרות ה' , להנות מיון האמת
והצדק , טרם תטהר מחלאתה , והיא לא תוכל לעשות כן
שמה , כי רק בע"ה יש נכחה להנחם על רעותיה , ולהתרומם
עליהם , ולשוב מדרגיה הראשונים ולחדול הרע , ובמה תטהר
שם ? וולתי נכח עליון המושל עליה לזרפה ולטהרה . ואף כי אין
בידינו לדבר על פרטי דברים אלו , זאת נדע כי יש הדל עמוס
בין הנפשות החושפות , וזו שהן מתוארים למיניהן בכתבי
הקדש

(קב"ט)

הקדש כמו כסילים אילים לזים רשעים חכמים בעיניהם ונבונים
נגד פניהם בוערים ועזי פנים וכיוצא / וכפי הבדל מצדיק /
כן הבדל האירוף והמשפט / כי הכח העליון כמו שאמרנו כועל
בדקדק ובמשפט / וגדע ג"כ שבעבור שמקושר בשם אש / נמשל
פעולתו למעשה האש / ודרך האש שקצת החמרים יכולה ויבער /
וקצת יפריד חלקיהם / ליקח מהם סיניהם / והנשאר כסף או
זהב טהור הוא / וכן הוא באש העליונה קצת מן הרשעים
הגדולים שעליהם נאמר כסף נמאס קראו להם וגו' / תכלה
ותבערם / ואלה שיש בהן טוב / רק נכחמים בהן גם עונות
תארכם ותסיר סיניהם / וישאר הטוב הטהור / ולא נאריך לדבר
בענינים אלה / רק נאמר שבהיות הבדל עזים ביניהם / נכללו
גם במקומותיהם / והן הן מדורות ביהם ששנו בתלמוד ובפסוקי
ר"א :

ושמא תשאל בהיות הנפשות עצמים רוחנים / לא יקרום
מקרי הגשם / איך ייחסו להם מקום ביהם /
ואמרנו שכל מדור מהלך ח"ק שנה / והמקום מכלל מקרי החומר
הוא ? דבר זה כבר עמד עליו רמב"ן ז"ל כשער הגמול / ודבר
בדרכו דברי טעם ושל טוב / אלא שלא נעתיק אותן הנה /
אלא להרבות דברים במאמר הקצר הזה / שפני הנראה לי אין
מקום לשאלה זו / כי מלת מקום ומדה / יאמר ג"כ על
התחתונים והעליונים באחד / כל אחד כפי דרכו וכמ"ש למעלה /
שהרי אפילו בתחתונים הומן והמקום קשים להשיג / וכמו
שהתפלספו על זה הפלוסופים / ועל הומן אמרו שהוא גנין להי
לא קושא / וכן המקום / ויותר נעמיק בענין זה יודע לנו כי רק
כל הדבר אלו רואים / לא אמתת הענינים ומדותם / ואם כך
בחמרים / כל שכן בעניני האורות / מבלי ספק לכל דבר יש מקום
אבל דעתנו קצרה להשיג הנשגבות הללו / כי החמרים שאנו
רואין הם רק כללים אל קבוצות העליזות שחלק להן היוצר ב"ה
מקומותיהם / וכמו שעל הענין הנעלה הזה אמרו שהוא ב"ה
מקומו של עולם ואין העולם מקומו / והוא ב"ה נתן מקום
לכל העולמים / שבעל ברחק תאמר כי לחיות ושרפים ואוכפים
וכיוצא / ולמחיות הנשמות וכיוצא / יש לכל אחד מקומו / ואם לא

חדע מהו המקום ד ואל תהל ברוחך לחשוב בענין זה / כי
 הוא מחוץ לגבול בינתנו / בעוד נשמתנו קשורה בחומר / אבל
 שכלך יגיד לך וימשיל לך הענין / שזכו המקום בע"ז הוא
 בראותך שני חמרים במקומות שונות / זה לא יוכל להיות
 במקומו של זה כי אין חומר נכנס בחבירו / ובהיות כל אחד
 במקומו חדע שיש מקום ומדה / כן על דרך משל שאם אנו
 חומרים מקום לאורות עליונות / מקום לנשמות הטהורות /
 חדע שאין לאחד מאלו עסק עם חבירו / ואין לו עם המקום
 ההוא דבר / הן במעלתו והן בשפלותו וולתי בראון השם ב"ה
 וכמו שתאמר על הבן עדן שהמשילו בו מקום שהוא צרור החיים
 לנפשות הטהורות / וכמו שתאמר גם רמ"בן ז"ל בשער הנמול /
 כן תאמר על הגיהנם שהוא מקום לנפשות החטאים / ששם
 גדונין באש לזכנם ולצרם / ואין למקום ההוא דבר עם מקומות
 אחרות משכנות האורות הטהורות • וכמו שצין השכל דוגמא
 לעין בשר וכמו שתאמרו למעלה / ואנו משיגין ענין שיהיה /
 ויודעים ששתי מיני הראיות אחת / כן הוא לענין המקום /
 שתיים אחת / אף כי נעלם ממנו להשיגו • וכמו האורך והרוחב
 שיש הם אינן בצורות / ואנו משיגים קצת כי דרכם גם בהם /
 וכמו שתאמר עוד • ואולי דוגמא קטנה נלמד ב"ב בענין זה
 מבחנות נפשותינו / שבהיות בנו בחות הפוכות זו מזו כמו
 שמחה וקוגה וכיוצא / ובשלוש בנו השמחה / אין מקום לקוגה
 וכן להפך / והנה לכל אחד מקומו נכסף / ואם הנפש אחת
 ונעלה מכל חומר • וכמו שהוא לענין המקום כן הוא לענין
 המדה / הדבר המבדיל בין מקום חמרי למקום רוחני / כן
 מבדיל בין המדות שאנו מגבילים בהם המקומות החמריות /
 למדות שאנו מכניין ע"ד משל למקומות הרוחניים / כי למקום
 חמרי רחב ידיים אנו מודדין כך או כך פרשאות / ולמקום קטן
 מילין או אמות / וכן במרחקים שצין דבר לדבר / כן נעשה
 ע"ד המשל למה שאנו קורין מקומות למעלה / וכשאנו משיגים
 מעלת הדברים ההם זה על זה / גדולתן וכחם ותפארתם /
 ונעריך מקומם אל מקום וולתם / נגבילם ע"ד דמיון במדות /
 ואם המדבר איש הרוח יודע תוכן הדבר והנמשל בו / ולפעמים
 יגיד מה שקבל בענין זה מאבותיו ורבותיו שהשיגו הענין / או
 שקבלוהו

(קנא)

שקבלוהו גם הם איש מפי איש עד כי איש הרוח שעמד בסוד
ה' / ועל דרך זה נפין ענין העמקים והגבוהים ארך ורחב
ופרכאות ומילין ואמות וזרקות ועפחים שזכרו קדמונינו ז"ל
בדברים הנשגבים / שידוע שאין בהם לא מקום ולא מדה /
ואע"פ השתמשו בהם במליטות הללו (*) • וכן מנהג הכתובים /
המסורר אמר לכל תכלה ראיתי קץ רחבה חלוקת מאד / והרחב
הזה ידענו שאינו מדה נחפסת בחוש / ועל שלמה אמר ורחב
לב כחול אשר על שפת הים (מ"א ה' ט') / ולב האדם בשר /
ומדתו ככף איש • וכן בס' חוב ארבה מארץ מדה ורחבה מני
יס (חוב י"א ט') / וזה נאמר על החכמה / והרי מדת שתיקן
משל • ויותר מזה אמרו חכמים ז"ל פרק עושין פסין (דף ק"א)
ע"א) על גודל מדת התורה שדבר זה פירשו זכרי' בן ערוה
שראה אותה ארבעים אמות אורך בעשרים רוחב / ובתיב מי
מדד בעשלו מים ושמים צורת תכן וגו' נמצא כל העולם אחד
משלש אלפים ומאתים בתורה / כלומר הורת חיי אמה /
ובשתחלק ארבעים ארך בעשרים רחב לרצועות / תמצא בהן
מספר שלש אלפים ומאתים וזרקות • ומי לא ידע שכל זה
משל / כי התורה שהיא החכמה העליונה נאדרת בקדש / מקום
לא שלוט בו קו המדה • וכן על דרך זה הולכים כל המדרתקים
כאלה שתמצא בדברי רבותינו ז"ל כשנאמרו על ענינים הנשגבים
מחמור / כמו מאמרס ז"ל בחגיגה על פסוק אעלה על בנותי
עב אדמה לעליון שאמר נבוכדנצר הרשע / וזכרו שם כמה פעמים
מהלך ח"ק שנה על הרקיעים / ואח"כ אמרו למעלה מהן חיות
סקדש / רגלי החיות כנגד כלן / וקסולי החיות כנגד כלן
וכו'

(*) וכך אמר החכם החוקר קאנט / אחד מראשי חכמי העמים
אשר בדורינו : המקום אינו דבר עצמי קיים לבדו חוצה לנו /
כי אם ענין המתאר כל הבטת חושית / ומלכעדי תוארו לא
נחוש שום דבר • והוא ר"ל המקום / הוא מתואר על דרך
הצורה מכל דבר גשמי הנתון בו / אם מצד ארכו רחבו ועמקי
ואם מצד הרחקתו מנוולתו / ואם מצד התנועה ולענין הזה
קראו מקום מבלי דעת דבר ממהותו •

היוספות מאיש אורח חכמה /

(קנב)

ובו' ראינו ברור כי המדות שנשאו על פיהם צנינונים הללו /
דרכן בקדש וזוכן ראוף דברי סתר / כי ידעו כמונו ויותר
ממנו קדושתן של חיות הקדש / ושאי אפשר לתת לגדולתן מדת
חמרים . וכן הוא לענין מהלך ת"ק שנה שזכרו באגדה על
עומק מדורות הגיהנם / להורות על המרחק השכלי וההבדל
שבין מקום למקום / כפי חלוקי כחות הנשמות / והגדולות
במקום זה אין להם עסק עם הנפשות הגדולות במקום אחר
הקשה ממנו . כי המרחק רב ביניהן / ואין פה המקום להרחיב
הדבור / ומקצת ההבדלים כבר באר רמב"ם ז"ל בהלכות תשובה
(פ"ג) / ורמב"ן ז"ל בשער הגמול / ועל כן אמרו למטה
מכלן ארקא / ומלאכי חבלה מעמידין שם את הרשעים תחת נהר
של אש היוצא מתחת כסא הכבוד / שנא' הנה סערת ה' חמה
יוצאה על ראש רשעים יחול וגו' / ואם הם עומים אמרו כי נהר
של אש זה יוצא מתחת כסא הכבוד / אחת למד כי נכון ויציב
כל מה שאמרנו על אש של גיהנם שזכרנו ז"ל / ומה כווננו .
ולמדנו עוד כי הכח הזה פועל גם במקום שהוא למקום משפט
הרשעים הגמורים ההולכים לאבדון כדברי רמב"ם ז"ל (שם) /
ואותו כנו בשם ארקא / שכפי הגדולה לי יורה השם הזה / כי
הם למטה בארץ / ואין להם שם חלק ונחלה עוד באור השם שזכרנו
מדומים / ולכן הם בחברת מלאכי חבלה / המחבלים והמזירים
לנפשות ההם / כי אע"פ שבע"ה זה כל זמן שהם חיים / הם
משתמשים ונהנין מעוב העולם / ומשתמשים בשכלם כפי דרכם
הרעה / ואין לנפשות המחבלים שזכרנו עסק עם האדם בעה"ז
להצירו ולהכניסו / האחד כדי שיהיה תמיד נבדילתו להיטע או
להרע / והשני כי בע"ה לא יתחדשו הולדות מופשטי החומר עם
שוכני בתי חומר יחדיו / כי אם לעתים רחוקים ע"פ פלא /
וכמו שנאמר עוד / הנה אחרי זאת מן הבוק / אש בחצאתי
תור אל המקום שבגיהנם שזכרנו / תהיה בחברת המחבלים הללו /
כי עתה הוא והם צורות מופשטות מחומר / ויתכן שהתעסקות
ביניהן וממין זה הם מלאכי חבלה ויוצא שזכרנו רז"ל בנחמה
מקומות / שנוכל לדמות ולהמחיל אלה המכאובות והלעזר שהן
מזירות לנפש / בהיותן מופשטי החומר כמות / מיני המכאובות
והלעזר שיקרו לאדם בע"ה / בשלט בו יד הרשעים המבקשים
נפשו

נפשו • והמתלוצץ על זה ומדמה שאין לזה יסוד בשכל האדם /
אראנו שיש לו יסוד בפלוסופיה / וכל שכן שיסודותו בהררי
קדש התורה והנביאים / וזמו שנוכר ענינים על זה בסמוך :

מב בתורתנו ובדברי הנביאים / כי יש בנבחי מרומים
מלאכים ונצחות משרתי השם ועושי רצונו / כאמר
ואתה מרבנות קדש (דברים ל"ג ב') ונאמר רכב אלים רבותים לפני
שנאן ובו' (השם כ"ח י"ח) / ונאמר ברכו ה' מלאכיו גבורי כח
עושי דברו ובו' (שם ק"ג ד') / ועל הנצחות אמר ברכו ה' כל
צבאיו משרתיו עושי רצונו (שם ס"ג ר"א) / ועל שתי אלה אמר
המשורר הללוהו כל מלאכיו הללוהו כל צבאיו (שם קמ"ח ב') /
ועליהן הקדים לומר הללוהו במרומים / בעבור שהם במקום
נשגב מחומר • ואחריו אמר הללוהו שמש וירח הללוהו
כל כוכבי אור (שם ס"ג ב') / שמענו שהמלאכים והנצחות נשגבים
מזן • למדנו מזה שהעורות הן מחנות מחנות נבדלין
זו מזו / נבדלתן ובמעלתן וביוצא בזה / ועל כן נקראו
בכתבי הקדש בשמות חלוקים זה מזה / כמו חיות / שרפים /
אזנים / אלים / ובני אלהים וכיוצא • ואין בידינו לדעת במה
יבדלו הנצורות העליונות האלו למיניהן / ולתת להם מין ומספר /
לפי שבעוד הנשמה קשורה בגוף / אי אפשר שתספור ותבדיל
המינים / ולפי אותן הנאים לה על ידי החושים • לדוגמא
אלו סופרים מיני הצבעים ומבדילים ביניהן / ואם תדמה
בדעתך שימצא אדם שאינו רואה כי אם גוון אחד / השחור או
האדום / ויתר הבונוים אין נכחו לראות / אעפ"י שיוע שם
צבע או גוון בעולם / לא ידע לספרם ולהבדיל ביניהן / כפי
צוירו הכל גוון אחד / שהוא אותו הבוון שעיניו שולעת בו / ומן
הנשארים לא יוכל לצייר דבר • וכן יקרה לנו בצורות העליונות
שנצייר מציאותן / על ידי הרגש מציאת הנפש שהיא בנו / שאנו
מרגשים אותה / שגם היא צורה טהורה שאינה צריכה לגוף
לפעול פעולות נשגבות שהן עשויים לה / אך הצורה הזאת
לצדה אנו רואין בהרגש פנימי / לא צורות טהורות אחרות
הנבדלות ממנה / ולכן אין בידינו להבדיל צאופן שהן חוזה לנו •
ונכל זאת השכל משביל כי אפשר שהן נמצאים על מינים רבים •
וכאשר

(קנר)

וכאשר התורה והנביאים מלמדים לנו שכן על מינים רבים וכו' /
 נחזיק בהשכלתנו זאת / ולא נריב עמה ריב חנם • ובהיות
 האורות המופשטות מחומר על מינים רבים / אפשר שיש גם כן
 גורות שפעולתן חמה ואכזריות ופחד וכיוצא • ואם נדרר
 האורות העליונות יתחדשו עס זו / ויקבלו זו מזו / ויהיו
 זו מזו / ושכן גם מנהג השמות בהפך מן הגוף / יוכל
 להיות דין כן גם באורות המפחידות והמלירות / שנפגעים
 ובשלוש ידם נפגש מנפשות בני אדם / שיזירה ויפחזה וכיוצא •
 ובאמת זוהי דעת הקבלה / שדברו עליה רבות בספר הזוהר /
 וגם זאת דעת רבותינו ז"ל בחלמוד / שאזכירו מלאכי חבלה
 מלאכי זעם ומזירי גיהנם / שהן כחות הפוגעות והשולטות
 בנפש האדם / אם ברוב פשעים ושוטותיה היא משולחת לשמרון
 ולא תראה באור • ואל יבוש המאמין כן / ואל יירא שהוא דבר
 מנגד לשקול דעת האדם / כי שלמים וכן רבים מן הפלוסופים
 הגדולים שראו כל דברי ארם"טו והתפלספותו בעינים האלה /
 גם בחנו כל דברי הבאים אחריו / ולא נעלם מהם כל מה שנתחדש
 בעיני זה מן השכל האנושי / ולא נדשו לומר על עצמם שהן
 מאמינים בדעת הקבלה / תראה זאת מהפלוסוף הגדול החכם
 המופלא כמהורר יש"ר דילמידיו מקנדיא ז"ל / כי אחר שהביא
 בספר אליס (דף מ"ס) דעות הפלוסופים בעיני זה /
 והתפלסף בדבריהם • אמר אנהנו נתפלסף בשיבורת הגוים
 ובמדרשי החכמים / ולהרדוד השכל נאמר על ימין שהוא שנוא /
 אבל בהצרות בית אלהינו נאמין כל הכתוב בתורהנו / ולא נקבל
 פירושים / שהתורה והכתובים מועידים על המלאכים / ולדעת
 חכמי אמת הנזקבלים יש הרבה מינים / וכך דעתי כיוצא •
 ואם איש רב השכל כמוהו השכל כן / הניח מקום לכל בעל
 דעת לחשוב ולהאמין כואת ולא יבוש :

וכאשר יאמן לנו / כי יש כמה מחנות ונצואות / ושמוכל
 נפש האדם בהפרדה מן הגוף להלוות אליהן / אם
 לחסד אם לשנא / הכל כפי ארחות הנפש אם טובות אם רעות /
 תבין כי הנפש החכמה תהלך אז בין מחנות אלהים / ותתעדן
 במחילתם / שעל זה אמר בנבואה בשכר יהושע הבן הנדול /
 ונקת:

(קנה)

ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה (וצרי' ב' ו') / וכן
תשתעשע עם הנפשות הטובות הרואות אור / שהיו אבותיה
וקרוביה ורעייה מלפנים וכיוצא / שלדעתי על זה אמר השם
לאברהם ואמה תבוא א אבותיך בשלום תקבר בשיבה טובה (בראשית
ט"ו ט"ז) / כי שם הוא השלום הגמור / שהנשמה מתענגת על
רוב שלום / שמחה עם רעותיה הטובות / ואין לה עוד מלחמה
פנימית / לא מיצר הלב / ולא מרגש ילרי ימים העודדים אותה
בעודה בחבורת עם הגוף / והנשיחו שגלגל נפשו מיד יצוא
בשלום אל אבותיו / ולכן נזכר קודם תקבר בשיבה טובה • וכן
הנשיח ליאשיה המלך ע"ה • ואם הנפשות הירקות מתחברות
לגורות יקרות כמותן / הדעת נותנת כי הנפשות החטאות /
יתחברו גם הם לחטאות כמותן / ועם גורות קטות אחרות /
שתלעער בחברתם במיני גער בדרכה / שאין זידינו לדבר עליהן
ולאירס כפי מה שהן / כל עוד שנפשו קשורה בגוף • וכל זה
ענין מושל / שהרי הפלוסוף הודם עליו מדרך השכל / וכמו
שנאמר • כי אם קאמר שנפשות בני אדם החכמים / בהפרדן
מגופותיהן / תפגושנה זו את זו / ותתחברנה באחוז ורעות /
ותשתעשענה במתק דצריהן וחכמתן / כבר הודית כי הנפשות
בהיותן בלי גוף / תוכלנה להתעסק זו עם זו / ומה יעזור בנו
מלומר ככה גם על ההתעסקות שבין הנפשות והמלאכי' צעת ההיא /
ואם אפשר התעסקות כזו להתענג ולהשתעשע / מה יעזור מלומר
שאפשר כן להפך / שאם לא כן בשל הדק והמשפט • ואמה
רואה כי סאקראט"וס המופלא שבחכמי יון האמין כן / כי כאשר
תמהו רעיו על היותו עלו וסלו ביום מותו / אמר להם לור'י
האמנתי כי גבם אחרי מורתי / אחיה תהת יד ראדון החונן
והנטיב / ובצלו אתחבר עם נפשות יקרות / אשר נועם חברתם
נעלה מכל ידירות העולם הזה / אז הסכלתי עשה לרוין
לקראת הצי מות / אך תהלתתי רבה מאוד / כי עין יוצר לא
רמור מומני / וברחמינו ינהני חמוד • ואולם אינני בטוח
שאתעלם עם הנפשות אשר כבר מתו / אבל ידעתי ברור שלא
נברת בצאת הנפש • (פצחן דף ט"ו ע"ג) / ואמר עוד על הנפש
החכמה במוטה / שבבור ה' עליה יורח / ואולי סביב לה תראה
גם אושר רעיוותיה ותתעלם עמהן • (פ"ח ע"ג) • אתה רואה
שלא

(קנו)

שלא הכריעו המופת לחשוב ככה / ואעפ"כ גבר שכלו עליו
להאמין כן / אף כי אהנו שחורח ה' אהנו / וספרי הנביאים
פתוחים לפניו / הרומזים על התחברות נפש אדם ממוקה
עם שאר הנפשות והלירות העליונות / כל שכן שראוי לנו
לקבלו / ובשקבל זאת כבר קבלנו גם ההפך / שהנפש החוששת
לא תזכה לשלום זה / אבל תהיה משולחת מנות העונג / ותתחבר
עם נכלמות כמותה ועם רוחנים קשים המחבלים והמזירים
אותה / וכמ"ש למעלה :

ובבר אהרנו כי צה"י שהנפש קשורה בנוף / לא תתקבל
התחברות הוה עם הלירות העליונות / כי אם
לעתים רחוקים על דרך פלא . ונותניו בזה היתה לשת
החלוקות / כי התעסקות עם המלאכים עושי רצונו י"ת /
יקרה על דרך פלא לנפח בעת הנבואה / שיתענג אז במראות
אלהים וידבר עם העליונים / וכל ספרי הנביאים מלאים
מזה / כי על זה אמר ונתת לך מלאכים בין העומדים האלה .
ואולם לרעה / והוא שתעסק הנפש החוששת צה"י עם מלאכים
רעים המפחדים אותה / מינו פעם אחת ג"כ על דרך פלא
בעונשי פרעה ומזרים / ואעפ"י שהתורה כותה דבריה מעט
שאמרנו למעלה / המסדר האלהי שאמר בשירו אביעא חידות
מי קדש (מלאכים"כ) / והוא שיפרש תעלומות תורה / בלש
טפה מענין זה / שתחת ארבע מופתים ממוסתי מזרים
שהשמיט מהזכירם בשירו / שהן הפיכת מעה לתנון / כניס
שחין / וחושך / אשר במקומם ישלח בם חרון אפו / עננה
וועם / ולזה משלחת מלאכי רעים (כס"ב ח"ט) / והנה לזה
משלחת וגו' נגד החשך / כי במכה זו התחבר עמה הלירה
הגדולה / שראו בחשבם מלאכי ועם . והוא הדבר שפרשנו
בפרשנו רוח חן על ספר חכמת שלמה / כי בספר זה בלה שלמה
כל זאת / וכסובר מכת החשך אשר שבא עליהם החשך הנכלל
הזה שנהלים לא ראו איש את אחיו / (ובמו שפרשנו שם חדשות
בענין זה שלמדתי מדבריו) דמו המזרים שהם ועונותיהם נסתרים
בחשך מעיני ה' / אך עינו טעות גדולה / כי באופל הזה יסדס
שש מוסר גדול / באמר וישכמו ויבהלו מאד / ויחדרו ביתאמנות

(קבו)

זרות : כי המחבא אשר נחבאו בה , לא שמרתם לבטח , אף
קולות שינות המו סביבותיהם להבהילם , ומלאכי רעים זועפי
פנים נראו למו (פרש י"ג , ד') , ואמר עוד אבל להבות מלואי
פחד עליו ויראו להם וגו' (בס פסוק ו') ופיו לא עוד מליצות שזכרו
שם , הנכלל במאמר המשורר וזרה משלחת מלאכי רעים ,
והקורה רמזה על כל זה במאמר יהי חושך וגו' וימש חשך (שמות
י"ב) שהוקשה על כלל המפרשים ז"ל , ובאמת הוא כפשוטו ,
הודיע שיכו שתי זרות , האחת יהי חשך , וגזר זה בפסוק
שלאחריו שהיה חשך של אופל , ועל כן לא ראו איש את אחיו גם
בזהרים , והשני וימש חשך , שימש אותם החשך שלא יוכלו
קום מתחתם , וזהו זרת מלאכי רעים , שמרוב אימה ופחד
שנפל עליהם , לח קם רוח באיש וחדלה התנועה מהם , וזולת
זה אין טעם למה לא קמו מתחתם , וגם עורים נעים בחלומות ,
כי לשבת במקומו ג' ימים וגו' לילות זרה יותר גדולה מן החשך
עלמו , אין זה אלא כדברי הקבלה שביד המשורר וכדברי הספר
שהעיקר , וגם רבותו ז"ל עמדו על זה במדרש רבה , אבל
אין רגויו לפסול פה דברים שכבר בארנו במקום אחר , כי
בפרושנו רוח הן על הספר הג' בארנו דברי המדרש ברחבה
גם יתר פרטי דברים בענין זה , יקחם הקורא משם :

וזהבני אומר כי יש שם פרטי השתמשו בו כתבי הקדש לרמוז
בו הענין שאמרנו , לא ישתמשו בו לענין אחר ,
ובכל מקום שהזכירוהו נכתב על מקרים שיקרו לנפשות הרשעים
הגמורים אחרי מותם , והוא שם בלעדי , ובדברים בלחיות ,
ואעפ"י שהרב רד"ק ז"ל פרש אותו הפוך בהלל , אין דבריו
נראים , כי איך יקרה הפוך הזה במקומות רבות גם בנפרד גם
בסמיכות גם בדברים , אלא תמיד הונח על שלוש הכחות
המזערות בנפש האדם אחרי מותו , והנני מוזכר כלם בקלרה
ואח"כ אכרש הוראת השם הזה :

המשורר האלהי כשהתלונן על שלות הרשעים הגמורים
שזכר בשירו , אמר עוד אכבא אל מקדשי אל
אבינה לאחריתם (הה"ל ע"ב י"ז) , שהוא המות ומה שאחריו ,
כמו שזכרנו בביאורנו לבשר ויקרא (פסוק ד' פ' ג') , אך בחלקות
קטית

השית למו הפלסם למשואות (הכלל ע"ה) / שהוא המות /
ואחריו אמר איך היו לשמה כרגע סבו תמו בן בלהות (שם שם
י"ט) / וזה על עונש הנפש שאמרנו / וזה דעת רש"י ז"ל שפי'
בלהות / שדים י' כלל הענין שאמרנו במלת שדים / המורבל
להאמר על הדברים המזעירים לנפש / וכן הוא דעת ראב"ע
ז"ל שפי' סבו תמו / על נפשות : בלהות / כמו בלהות אתנך /
כי יש שישוב לאין ולהבל / והעד ואינך עכ"ל / ויתבאר בסמוך :

הנביא יחזקאל שנבא על מפלת מלך צור שבימיו / שהיה
מכת מרגיו א ועשה עלמו אלה כמזכר שם בנבואה /
חתם דבריו והודותיך אל יורדי צור וגו' (יחזקאל ד"ו ד') / והוסף
עוד בלדאח אתנך ואינך ותבקשי ולא תמלי עוד לעולם (שם שם
י"א) / והמנין יבין על מה מדבר / והוא הכתוב שנשתייע ממנו
ראב"ע ז"ל ויפה דבר י' ורש"י ז"ל פי' בלהות / פרשו יונתן
כדלא הוית אתנגך וכן תהי' / והפותרין אומרים לשון מקום
מזקד שעירים ומוזיקין עכ"ל י' ואין זה בע"ז / אלא כפשוטו
של מקרא שאחרי מותו יתן אוחו לבלהות / וזה ואינך / וכמו
שאמר ראב"ע ז"ל י' וגם יונתן ז"ל כך דעתו / אלא שתרגם
הכוונה לא המלה / כי שאר המהים נפשות בלרור החיים
וקיימות / אבל עונש בלהות חשיבה לאין / וזהו כדלא הוית /
ולא על זמן / אלא וכן הוית / והבן י' וכן אמר פעם שני על
הרשע הזה בלהות היית ואינך עד עולם (שם ד"ג ל"ו) / ועוד פעם
שלישי אמר עליו בן (שם ד"ח י"ט) :

סביב בעתוהו בלהות והפיצוהו לרגליו (איוב י"ח א') / מדבר
על הרשע הנמור / כמו שהחל גם אור רשעים ידעך /
ולא יגה סביב אשו (שם שם ה') / שהוא על אור הנשמה / וכן בספר
משלי כי לא תהי' אחרית לרע נר רשעים ידעך (משלי ד"ד ד') ומלת
אחרית רמזו עליו למעלה / ועליו אמר כי סביב בעתוהו
בלהות / והפיצוהו ממקום למקום / כמו ויפץ ה' אותם משם
(בראשית י"א ח') ופי' לרגליו לסנת מעשיו / וההפלה הזאת על
דרך זאת נפש אינך יקלענה בחור כף הקלע (ש"א ד"ה ו"ט) / כי
ימשלו הנער הזה בכל מקום להסביר את האון / לקלע ולהפלה
ובינא / כאשר הוכל לשמוע י'

(קנש)

ינהק נהאחלו נבטחיו והצעידהו למלך בלהות (איוג י"ח י"ז) .
נאמר באותו הענין על הרשע הנמור הזה / כלומר
נבטח נפשו ינתק מאהלו / ממקום שנטוע בנפשו / כי לא ימלא
עוד בקרבו מחשבת נחמה ונצחון / אבל תלעידהו נפשו למלך
בלהות שהוא ראש מזירי שאול הללו / תביאנו תחת רשותו .
כן נראה צעני . וגם פה פי' רש"י ז"ל למלך בלהות / תשלחהו
לקבר למלך השדים / ע"כ / וראב"ע ז"ל פי' לגדול שבבלהות ע"כ :

כי יחדיו בקר לבנו צלמות יכיר בלהות צלמות (איוג ו"ד י"ז)
נאמר גם זה על הרשעים הגדולים / רואים ומנאפים
וחותרים בתים / שענים שמרה נשק / ובמחשך מעשיהם / ואמר
על דרך השיר / שאר בני אדם ירנינו בלאת הנקר / וישמחו
להתחבר עם בני אדם / ולאלה הנקר בללמות / וכשיכירו
לאור בקר בני אדם / דומים להם כאילו רואים בלהות ללמות /
הבלהות שבבלמות שהן מזירי שאול / ועם זה כולל גם פורענותם
שכשיהיה ללדיקים שמחה ויראו אור החיים / יהיה להם בקר זה
לללמות שהוא חשך גהינם / וכשיתעלסו נפשות הלדיקים או עם
רעיותיהן ועם אורות טהורות אחרות וכו"ל / יכירו הם בלהות
ללמות ובמבואר למעלה / כך נראה לי . גם רש"י ז"ל פי' פה
כדרכו בלהות / שדים ומזיקים . גם דברי המתרגם נוטים לזה /
וכן דברי ראב"ע ז"ל / אף כי כל אחד מהם פי' הכתוב כדרכו :

תשיגהו כמים בלהות / לילה גנבתו סופרה (איוג ד"ד)
גם מקרא זה נזכר שם על הרשע הנמור / והוא
אחרי מותו / כי מקרא שלפניו הוא עשיר יסבד ולא יאסף /
עיניו פקח ואינו / ופרשו לדעתי שלפעמים ימות הרשע בעשרו
אבל לא יאסף לזרור החיים / כדרך ומים הנגרים ארצה אשר לא
יאספו (ש"י י"ד י"ז) / עתה בלאת נפשו עיניו פקח לראות מה
שלא ראה עינו בחיותו בעה"ז / ואינו / כי יסבד לאין / כמו
בלהות אתקד ואיך המבואר למעלה / והוא שפי' תשיגהו כמים
בלהות / כלומר לפי שכמו טעף מים שוטפים פתאום / כן
תשיגהו בלהות / ובחשך לילה זו גנבתו סופה / כמו הסער
הגדול המוליך דבר ממקום למקום פתאום / כן יקרנו מן סער
בלהות בחשכו / והבן :

ההפך עלי בלהות / תרדוף ברוח נדיבותי / ובעב עפרדח
 ישועתי (איוצ'י ה"ו) / זה אמרו איוב על דרך השיר
 להפליג חרפתו וזערו / כי ספר תחלה מה שנפשו סובלת חרפת
 בני נבל בני בלי שם / מן פרחת עליו יקומו / ויזערוהו בדברים
 ולא חשנו מפניו רוק / ושמחפרצים עליו כפרץ רחב / ומחלגלים
 כמו תחת שואת פתאום וכנוכר שם בענין / על כן המשיך זאת
 לבלות המזערים פתאום נפשות הרשעים / וכן ההפך עלי
 בלהות / כמו שתענינה הרוחות האלה לרדוף ולזער הנפשות כן
 תרדוף נדיבותי / רוח נדיבה שני שהיא הנשמה העליונה • וכן
 ישועתי היא פעולת הנשמה היה לאין / כי עברה כעב ואיננה /
 גם פה פי' רש"י ו"ל בלהות / שדים ע"כ • ומפרשניו התבאר
 הענין :

דעת ערב והנה בלהרה בטרם בקר איננו (ישעי' י"ח י"ד) •
 דומה למקרא בלהות אתנך ואיך שנאמר על מלך צור
 שפרשנו למעלה / וכן כאן אחר שאמר והנה בלהה הוסיף איננו •
 כי כפרסה היא נכא על הרשעים הגדולים שהיו בעולם / שהתבאו
 על השם / והכאיבו מאוד את בני אדם / ועמדו עלינו לבלותינו •
 כמו שתחס פסוק זה / זה חלק שושנו / וגורל לבוזנו / וכן
 כאן תרגום יונתן ז"ל והנה בלהה / והיא כרלא היא ומבואר
 למעלה • וכן רש"י ז"ל פתרו כאן כדרכו שדים ומזיקים • הנה
 בארנו כל המקימות שנוכר בהם שם בלהה / וחרונו הכתובים
 יחדיו / ואם בארנום בקצרה / הקורא בכל תבונות כי יתבונן
 בדברינו יספיקו לו להבין הכל נרחבה / וידע כי איננו שם הפוך
 בדברי רד"ק ז"ל / אבל שרשו בלה שהוא על הצליה ואפיסת
 כח / ומוספת ה"א שניה במשקל שם גבהה להפליג הצליה •
 כי כן יקרה לנפש החוטאת / וכאמרו ואיך • וכדברי ראב"ע ז"ל
 שם מן הרשעים הגדולים שישוב לאין ולאכס ועל שם הפעולות
 האלה הונח על הרוחניים האלה שם בלהות • ולא נאריך עוד •
 רק אבאר עוד שם אחד והמקומות שנוכר בו בריש מלין • כי
 גם הוא עד על סדר הנשמה וכן על זערה אחר המות / וזמן שם
 דעה שתקראת בו נשמת האדם / וכמו שיתבאר :

ידעת כי נפש האדם מקושרת בחמשה שמות נכתבי הקדש •
 והן

(קסא)

ואין נפש / רוח / נשמה / חיה / יהודה / וכבר בארנו השמות
הללו בפרט / אך מה נרמזו לבד לי נקראת נפש בעבור
התחברות לבוף / שכל ידיו כן תוכל לפעול בנחתיה פעולות
חמירות שתחת השמש / ולכן כל הפעולות הללו מיוחדות
במקרא לשם נפש / כמד האכילות והנניעות והחלות החיים
והנאות וכו' / ונקראת חיה / בעבור שהיא עולם חי בעצמותה /
גם טרם התחברות לבוף / גם אחרי הפירוד ממנה / ועל כן
כתוב ונפש באפיו נשמה חיה / ולא אמר נשמה סתם / ללמדנו
שהיתה חיה טרם באה לבוף / ועל ידי בואה אליו / ויהי
האדם לנפש חיה / וכך ש"ס המדות (ק"א"ס"א) / ועל כן
לא יתארוה בכתבי פקדש בשם חיה / וולתי כשידברו על
פעולותיה שהן נעשים לה / שהן כשמש / בענינים האלהיים
האין לרובין לבוף / או כשידברו ממקדים שיקרו לה אחרי
אחיה מן הבור / ולבד זה אלנו למצוא מקראות כלם שנוכר
בהם שם חיה על נפש האדם / ואפרטם בקצרה :

נאך את דמכם לנפשותיכם אדרוש מיד כל חיה אדרשנו
(בראשית ט' ד') / זה אחד מן המקראות הקדומות מאד /
למה ידרוש דם אדם מיד החיה שאינה בעלת דעת ? ועוד
שכפי הסטט / וכפי התבליט הראשית הכתוב מוקד על ההורג את
עלמו / ושארית הכתוב בזה הרב על ידי אחרים / והיה לנו
לבעל העומים להעמיד האתחיתא חתם מלת אדרוש שבו נפסק
הענין / והוא שמו חתם אדרשנו ? וביתר תמוה שכל מקום שנאמר
חיה על בלתי מדברים נאמר אליו מלת דמכם או רמש או עוף /
ואם אין זאת יש עמו שם לוי ויאמרו חיה הארץ / או חיה
השדה / או חיה יער / או חיה דעה / כי אם נזכר סתם
שב על נשמה האדם / לבד במקרא זק שנוכר סתם על הכלתי
מדברים ? ולכן אחשוב שגם מקרא זה ככל חבריו / כי חיה
סתם שנוכר בו היא נשמה האדם / וכך פרושו / לפי שאמר שידרש
דם נפש מיד ההורג את עלמו / תשאל איך ידרשנו ומה יעשה
לו והוא מת ? לכן הוסיף מיד כל חיה אדרשנו / שאם נפשו
ומתה / שהוא הקשר שבין הנשמה ובור / בחיים חיותו / ומיד
חיה אדרשנו / שהיא נשמתו שנקראת עתה חיה בעבור שאינה

פועלת

(קסב)

פועלת עוד פעולותיה ע"י גוף סתם השמש , ויפה חזר בעל
הטעמים שתי אלה , כי הן ענין אחד על הורג את עצמו , ושארית
הכתוב על הנרצח מוולתו , ולמדנו מפסוק זה נאר היטב , שיש
עונש לנשמה אחרי המות :

בי רדף יחייב נפשי דכא לארץ חיתי , והשיבני
במחשבים כמחשבי עולם (הכלים קמ"ג ב') , כך פרושו ,
פעמים זרת האדם תמנע ממנו עונש העב"ו , אבל אור נשמתו
חוק , לעבוד את השם ולהתהלך לפניו , שהיא מעשה החיה .
ולפעמים מזרה ויגון ימלא , יחדל משתיבן . וזה שאמר כי
דרך אויב נפשי , שהוא המין הראשון , גם דכא לארץ חיתי ,
שהוא המין השני , שמרוב יגון חיתי המתהלכת במרומים ,
מרעת אויב נדכאה לארץ . ובהיותי נעדר מעונש שני העולמים ,
הרי הושיבני במחשבים כרשעים שהן מתי עולם , שאין להן גוף
להנות מעונש העב"ו , וחיתם באופל לא תראה אור .

אל תתן לחית נפש תורך , חיה עניך אל תשכח לנצח
(שם ע"ג י"ט) כך פרושו , דמה את נפשות ישראל הצדיקים
והעשוקים בנלות , לנפש תורים החלוצים ועבורים להקריבה ,
והתחנן שאל יתנס ביד בני נבל הדומים ברשעתם לחיות רעות .
ולפי שישראל בנרותם דבקים בה' אלהיהם , שזה מעשה החיה ,
על כן אמר חית עניך אל תשכח לנצח , כי היא דבקה כך .
וכשתאר האויבים בשם חית חסר הנסמך , והיא מליצה יקרה ,
שאילו חזר עמו הנסמך לומר לחית ארץ , היה נשמע חית
הארץ ממש , לכן אשר לחית סתם , למדנו שמדבר בבני אדם
בעלי החיה הפליונה , והשמיע הנסמך , לרמוז שכל כך
משתימים ועושים בלי דעת , שראוי לסמוך אל חיתם מלת שדה ,
כי דומים לחיות השדה , וזה דרך השיר :

בא העת הגיע היום הקונה אל ושמח והמוכר אל יתאבל
כי חרון על כל המונה . כי המוכר לא המוכר לא ישוב
ועוד בחיים חיתו , כי חזון על כל המונה , לא ישוב , ואיש בעונו
חיתו לא יתחוקו (יחזקאל ז' , י"ג ב') , מקראות סתומות הן
אצל . ולדברינו כך תפרש , מה שאמרתי רעה על הקונה
והמוכר

(קסג)

והמוכר כי חרון על כל המונה / אין הכוונה לבד לפי שיגלו
מארגס ושם ימותו / והמוכר אל הממכר לא ישוב בשנת היובל /
אבל חיתו תהיה בחיים / שנאלת נפשו תראה באור החיים •
כי החזון שראיתי על כל המונה כולל שמים / האחד לא ישוב /
כי ימות בגלות / והשני כי איש בעונו במומו לא יתחזק להציל
חיתו מזרתה שתסבול או / ועל דרך שבארנוהו / וכמו שיבוא
עוד :

יפלט נתיב לאפו / לא הישך כמות נפשם / וחיתם לרבר
הסגיר • ויך כל בכור במצרים / ראשית אונים באהלי

חם (חלים ט"ח / י"ב"ה) / שתי הכתובים האלו הם על מכת
בכורות / הודיע כי השם ב"ה פלס נתיב לאפו בדרך פלא /
כי לא נגע האף רק בבכורים / ורק בכורי מזרים לבדם /
ובכורי ישראל הציל / והוא פלס מזומצם לנתיב שהלך בו אפו •
והבכורים שפגע בהם / לא חשך ממות נפשם / לא נמלט גם
אחד מהם / שכלם מתו בליה זה • וזאת שנית שנפל פחד על
חיתם / כי גם חיתם לדבר הסגיר / ומלת לרבר גם הוא כענין
בלהות / וכמו שהרנו תוארים אחרים על ענין זה וכמו שיכתבאר
עוד / ובענין מדבר באפל יהלוך וגו' (שם י"א"י) / וכמו שסו
תמו מן בלהות • ופי' דבריו ויך כל בכור במזרים וגו' • וכמו
שגלה שלמה בחכמתו בספר שהעתיקו / ותעלומות תורה גלה
לנו / באמרו על זה ותפעם רוחם פתאום / כי בחלומות ראו
נוראות / ופחד בל ירעו נפל עליהם (פרשה י"ח פי י"ז) / וכל
הענין הנאמר שם עוד / ובארנוהו בפרושנו רוח חן / ולא נכפול
דבר שכבר בארנוהו :

גם אליהוא בן ברכאל וזר שבר ועווש החיה הואת / ונפרש
הכל בקצרה • אמר יחשוך נפשו כוני שהת וחיתו מעבור
בשלה (איו"ב י"ח) / הודיע על ידי המוסר יחשוך השם נפשו
משחת / שהוא המות וכולל שלא תשוב עוד ליום החיה •
וחיתו יחשוך מעבור בשלח / שנאלת נפשו תאסף אל אבותיה /
ולא תעבור בשלח / כמו ונער משלח מביש אמו (מש"י ר"ט ט"ו) •
משלח ונעזב כמדבר (יש"י ר"י י"י) / כי אם החיה לא תאסף •
היא משולחת בלי שמירה והגנה במקומות אופל וסכנה •
והנמשל בזה הודיענו למעלה • ואמר שם עוד וזהמתו חיתו לחם

ונכש

(קסד)

ונפשו מאכל האוה (שם ע"ד) / פי' החיה שאמרה להדבק בה' /
ותחבון חיים בעה"ז בעבור עבדו / אינה רואה בעונותיו /
די לה בלחם ופת חרבה להחיות את נפשה / אבל הנפש / והוא
בעבור שדבקה בגוף / תשאל לה מעדנים / ועל כן הודיע שכל
כך כבר החולי / שהיה לו חיתו לחם / והנפש מאכל תאוה /
ואמר עוד ותקרב לשחת נפשו וחיתו למיתים (שם ע"ד) /
זכר המות לנפש שתפרד מן הגוף לשחת / וחיתו קרובה לבוא
ביד מיתים / שהן בלחות שזכרנו הפוגעים בחיה / ולמו וחיתם
לדבר הסביר שזכרנו למעלה / על כן סמך אם יש עליו מלאך
מליץ אחד וכו' / פדה נפשו משהת / וחיתו באור הראה (שם ע"ד)
וי' ד"ה) / זכר אלל נפש פדיון שחת כדרכו / ועל החיה שהיתה
קרובה לבוא באוכל ביד מיתים / שתשוב ותראה באור /
כאמרו כי עמך מקור חיים באורך נראה אור / וכאמרו עוד (שם ע"ד)
ז' / להשיב נפשו מני שחת לאור באור החיים / כלומר יבדילנו
ויחיינו / בעבור לאור באור החיים / כמו להסתלק לפני אלמים
באור החיים (הג"ה ל"ו י"ד) / הנן יושר המליצות שבארנו / ועוד
לן במענה האחרונה דבר על אותן שלא יועיל להם המוסר שיכנס
שם ב"ה / ואמר /
ואם לא ישמעו בשלח יעברו ויגועו בבלי דעת (ח"ה ל"ו י"ג) /
לא הוציר המות / רק הודיע שאם לא יוסרו כלל /
בשלח יעברו באחריתם / ויגועו בבלי דעת / כי לא יאירו
באור החיים / עד תעבור מהם משונותם וכסמי עונותיהם /
ואחריהן זכר בת הפוגעים הגדולים / מורדי אור ושונאי ה' /
הם יעלו אף על המוסר / ואל ה' אינן רוגים להסתכן / עליהם
אמר והנפי לב ישימו אף לא ישמעו בי אהרם / תמוה בנועה
נפשו וחיותם בקדשים (שם ע"ד י"ד) / ואם המפרשים ז"ל פתשו
מה שפרשו / אין מקרא יולא מדי פשוטו / שמלבד כי נפסס
תמות בנוער בדרך מות רעה / גם חיתם תבוא בין קדשים /
והנפרד מן קדשים קדש / שהוא תאר מונח על גנאי גדול /
כלומר שתבוא חיתם במהות קדשים / בין נפשות נכלמות וחטאות
במקום משלט בלחות ומאירי שאל שתתבאר עמסה / וככל הדברים
שדברנו על זה למעלה / ועם זה התבאר הכתובים כלם שזכר
הם שם חיה על נפש האדם / והראינו שהולכים בלם על דרך אחד /
באנו

(קס"ה)

באנו עד הלום / וגילינו מה שרצינו לגלות / והוא כי דברי
רבותינו ז"ל שזכרו גיטות ומזירות שאלו / יש להם יסודות
בשכל האדם / ועמודים חלוצים בתורה ובדברי הנביאים • ואשר
יערב לבו לחלוק על דברינו / לא יבדילנו ממופתיו / ידענו שאין
על דברים אלו מופתים חותכים / כמו שאמרנו בראש המאמר •
ואם יטען עלינו בשכלו / לא שכלו אדון לנו / גם בנו גם בכל
אדם נתן ה' דעה והשכל / ורצ לנו ממנו / כי לשכלנו משען
מדברי הנבואות והקבלות אבות / ולשכלו אין כל / ויותר הוא
לגדו הולך על משענתו • יונא מכל זה אע"פ שכל דרך איש ישר
בעיניו / וכל לב משכיל כפי דרכו / המתלוצץ על דברי וולתו
בעניינים כאלה / לכסלה תחשבו • ובמעט שדברנו על החקירה
העמוקה והרחבה הזאת / פתחנו פתח לבעלי הדעת להרחיב
הדברים יותר • ועמך כלם לדיקים לעולם יירשו ארץ נלך מטעי
מעשה ידי להקפאר •

ואתם משכילים / חברת שוחרי טוב ותוסיה! ידעתי כי
תשועטו לבקש דברי חפץ / ומאשר תמלאו תאספו הנייה /
אך בואת הפרקס ענתי / כי כאשר בראשית מעשיכם כתבתם לי /
ותכבדוני לשאל את פי על דבר אמת / והשיבותי אתכם דבר /
כאשר חקוק בקונטרס נחל הנשור / הלא בתוך הדברים אמרתי
שתאמרו מדברי לאון שהם הסאטירע / ואם כך להדיע / כל
שכן שלא תעמוד במקום גדול / כמו אותה שעליה רגזו ושעליה
דנתי במאמר הזה • ואף כי נקיים אתם / אין לכם חלק בדברי
עמל וכעס הללו / אשמים אתם כי נשענתם על דעת נבר
שעדיין לא התחולל דעתו עליו / והיה ראוי לכם בענין כזה
לשקול דבריו ככסף ולבחנם כזהב / טרם יאספו בקונטרסים •
והנה שניתם ויבא רוגז • מעתה וידידם משכילים שימו לב על
מעשיכם / היו כמדרך לדברי פיהם / וכבוד לשון מדברת
גדולות / טרם יתקו בקונטרסים בעט ברזל ועופרת • אל
תנעמו על נדיב בחכמה / ועל צינת נבונים אל תשענו • שקדו
דרשו ונחנו / אל ירמו ידיכם • כי פעולת ידים ילוק הבית /
ואין מחסה בו מורס • דרשו והנללו / נחנו והמלטו • כל זאת
מאת אלה את אלהי חכמה •

נפתלי הירץ וויזל •

תפלה לסאקראטעס :

השתיק אותה ללשון קדש הרב ר' זרחי' גיע

תבורך ראשון הראשונים • ונלחי הנלחיים • הקדמון אשר
לא ימוט לפני הומנים העוברים והעטים החולפים /
הקדוש / העולם / והעבור אשר לא יגדלוו מקום • ולא יהוו
זמן • כי הוא מכונן הומנים • ובורא המקומות •

תבורך בפנימית העליונה התמידית הנלחית היא הפנימית
הזכה הצרה הטהורה • ראשית כל מאורי אור הם
המכללים כחות השכלים המזהירים פני הנבראים :

תבורך אדון העולם אשר ממנו חיי פתות הרוחניים וזורת
הנפשים המלאכיים / אשאלך למען נלחך בתמידותך
ובאחדותך שיהפצני ותגילני בהפציו גלי הים וממחשבי הסכלות
הנרגש בכל העולם • ותמשיכני אל אור ברור מוגל ממך •
ואמלטה נא • ותשים מנתי למען שמך מנת הסודות העליונים
ותעניקני ממשלת העצמים ונבורת התאוות להדריכני אל דרך
השכל והנכוחה אשר בה אשוב לאור באורך : ובהגדילך אותי
מעבד האנושי הבלה • וממדור התכלית תשיבני לעוב אל העבד
המלאכותי העומד לנגדי עדי עד וקיים לנצח נצחים • הוא
מדור החסידים ויירא' ה' : אוי לי ואבוי ! על אשר קדרתו
מהודות כל תגמולך עלי : מר לי מר וזר לי על מהירות
לבי וכי לא הנעתי אל האמרות העליונות והרמות : אגא
אליהם הניעני אליהם רקבונך ביקיון חקלי עד שתנהלני ותביאני אל
מוצא המולאים הוא מקור החיים ונלח הנלחיים : הגילגלי
ממקורי הסודות הנרות זו לזו ותניעני אל דעת עליון היא
דעת האותיות המתמידות בעולם השכל ובזורות המתחלפות
אחת הוא היודע הכל • ומושל בכל • וכל יכול :

תולדות

(קסז)

תולדות גדולי ישראל

תולדות הרב מנשה בן ישראל

החכם כמור"ר מנשה בן ישראל אשר שמו גדול
ונודע בנפולות יהודה וישראל • ובהיכלי רוב מלכי
אומות העולם / וחכמי העמים / הן בעודנו חי ואף כי אחרי
מותו / על גודל חכמתו ועומק תבונתו / הנולה מחכמים
היקרים שהוציא לאור / נולד בליוואצאן שנת ה'שס"ד ל'תירה /
הוא היה חומר מנוע הרב הגדול הספרדי דון יצחק אנדרבנאל
ו"ל שהיה נזר משרשי דוד מלך ישראל החי' וק"י • וכבר בימי
עלומיו שמה נתן ה' חכמה ותבונה בלבו והללית בלמודיו על
אחת שבע מכל בני עירו ונילו • עוד הם מתחילים להבין
ולהשכיל הלשונות / והוא כבר נסמך מרבני ומלמדי האקאדמי' מיאה
בחכמת האלדיות והטבעיות • ולא זו בלבד שהיה בקי בלשונות
רומי ויון / אלא שידע והבין היטב כל מה שחברו כל חכמי לב
חדשים גם ישנים בשתי החכמות הנ"ל באלה הלשונות • וכל
זאת לא נחה רוחו וכאלו תערוג על אפיקי מים טרח ויגע עד
שנחל לו דעת עליהן עוד שמונה לשונות שונות • ולא נמצא
בדורו יודע ומכיר נטיב הספרים כמותו • בהיותו בן עשר שנים
יצאו אבותיו ובני ביתם בסכנת נפשותם מנח באש עם הנשרפים
על קדושת ה' / ובמים מי טבילתם / מארץ מולדתם הנ"ל / ונח
עמהם בשם ה' לעבדו בגלוי בקהל קדושים אנשי גלות ספרד
כה נאמסעטרדם כמו שעשו אבותיהם שמה בסתר מפני חמת
האינקוויזיצ'יהן המזיק המכלה ממונם של ישראל / שורפת
בנויותיהם בחיים חיותם • מיום בואו והלילה לא מנע רגלו
אפילו רגע מנית המדרש ויע שכמו לסבול עול תורה ומצוות
מפי שרפי קודש העומדים ממעל לו והם רבני הק"ק וילך הלך
ונדל לשם ולתהלה רצוי לכל אחיו : בשנת שפ"א שמוהו ללמד
לתנוקות במדרש הששי אשר נק"ק הוא נססוע הרב יצחק אב"ה
ד"ל לעדינת ברא"ל לרעות את צאן ה' שמה מקום אזה למושב
לו

לו נכסא הרבנות להזקק ארץ וזה חלב ודבש • ובזמן ההוא
 לכדו אותה שרי מדינתנו המשיחים עלינו נחסדו וחסמים מירי
 הספר"דים או לזו"טאני • בשנת שפ"ב נתינתו בן ח"י שנה
 הושב על כסא הרבנות מה בקלותו הקדמונה השנייה הנקראת
 גוה שלום : ובשנת כל כבוד ב"ת מלך פנימה • בבוא נשיאנו —
 המרום והנעלה פרידריך הינריך"ד נ"ע נשיא אורא"ני
 ונכ"א / עם המלכה הנזירה המפוארת הינריקה מארגנא
 אשת המלך הגדול והמהולל קאר"לום ה"א מלך ענגלאנד עם
 הנשיא ציליכמו בן נשיאנו ה"ל עם הנשיא מאריאה בן
 המלך והמלכה ה"ל לראות את תפארת בית תפלתו הנזכר •
 עלה על הנייה ויצר אותם בלשון ספרדי בשם ה' ונזכר שם
 קדש הילולים לכבוד • וישיבו דבריו בעיניהם / וימלאו חן
 בעיני פרנסי ווקני עדתנו והוצא תחת מבט הדפוס לזכרון היום
 הטוב ההוא (ואנכי בעתקתי אותו ללשון קדש לחשיבותו) •
 בשנת ת"ד נתקבל לראש ישיבת האחים הקרים הולים והב מכיסם
 להגדיל תורה כה"ר אברהם ויצחק פריי"ר נ"ע : באותו
 זמן הקריב את קרבנו ספר קמברידג' או קאנצילי"אטאר
 שחבר על הנביאים לשם ולתפארת לפני שרי המועצה ושופטו
 היר"י"י (הוא בלע משננס אשר בפיראנא"בוקו בבר"ל) כי שמה
 חשק גם הוא לילך להשתקע ולא עלתה בידו : בשנת ת"י
 צערה בינו וזין חבירו הרב מנחם שאול לוי מורטי"ר נ"ע
 (בעל גבעת שאול וכו') אש המחלוקת / ופרנסי הקהל שמו
 שלום ביניהם • האמנם מהיום ההוא והלאה גמר בלבו הרב
 מנחם ה"ל להרחיק נדוד מהעיר הזאת להיות רוח אחרת עמו
 לכהן לו מנוח אשר יעב לו ובס' כי דחיקא ליה מלתא • אף
 שהיה עובד תמיד בחנות הדפוס ספריו והנחותם : בשנת
 התי"ד הסתל להיטיר לו דרך ללכת למלכות ענגלאנד *)
 וכשמוע פרנסי הקהלה מחשבתו זאת אשר חשב • חלו פניו
 בחשבות ומנהות לבטא ולא מאמס / ולא שמע אליהם / רק
 הנטיח להם שעורנו ישוב בהללים דרכו לקהלתם : ותפארתו
 רוח עלה וגבורה וילך ללאג"דן לישאל מאת השר הגדול והאדיר
 אלינו"ר

*) כמו ספר אחר כבר הסתל לירוש' זה הדבר משנת ה'ט' עד שהללים בשנת י"ו •

אליו"ד קראמו"על פראטעק"טאר מלכות ה"ל (אשר שאל את
 פיו בדברי חכמות במכתבותיו) לשון ולקבל היהודים לעבוד את
 ה' בפרהסיא / לשבח ולשיר וליתן נאחץ ככל יושביה לנעם
 טמי קדם • ולבעל הגדרות הקשות והגדושים שגזר על היהודים
 המלך עדוארד הראשון — ועליו דור ה"ב למינים : ולמזל
 חן בעיני המושל ה"ל ואבות המופלס • העלה ספרו מקור
 ישראל מנחם לשם ולכבוד שרי הפארלע"מ ענט העליון ולשרי
 הנציב ההוא • ונראה לו ונמלו לו חסד וכתבו לו רשות לבא
 שמה לשאול את שאלתו בלי יראה ופחד מכל פגע רע • ודברשו
 כותם מכסאר לעמענט הסחתון ב"כ הגדול •
בוצארתי כבוד בספר דניאל דני דני באר"יום נ"ע (שר לבא
 הספרדים בסיוקו אנוס בנחרותן במלכות הספרד)
 המוכיר קדמוניותו / שנקראו נקרא הרב מנשה ה"ל מהשר
 פנדול הנשיא ורס ה"ל לארד פראטעקטאר אומות האינגלא"טורה
 אוסקוט"א ואירלאנד"א" (ענגלאנד שאלאנד אירלאנד) לשועץ
 עמו בה אל פה בסודות מלכותו ומגמותיו • והכנת סקרי חכמות
 רמות • כי שמע את שמע חכמתו • ועל כן נסע אהלו וילך אליו עט
 החכם הכולל חזירו כמה"ר יעקב סביר"ש שאם ר"ע ונבואו שמה
 לא בלבד לא חרץ בלב לשונו אף שכל השנים האלה לא עבר שם רגל
 יהודי לא שנתקבל מהשר ה"ל כבוד ובסדר פנים יפות : והמוניח
 ברעגא"ר דא לעמ"טו בס' דברי הימים לקראמו"על ה"ל (ח"ב
 דף קכ"ה) כתב : שהלך הרב ה"ל ללונדן היא עיר המלוכה
 לבקש בעד אחיו ורשיו במדינות האלה רשות וחוקה לשבת שמה
 גוס משפחתם וקניגס לעבוד את ה' בבית חפלה לעיני השמש
 באין מחריד ולסחור בארץ ככל הגוים השוכנים בה : ויגעו
 דבריו בעיני קראמו"על / ויועץ עט השמיני על הדבר הזה
 והלץ בעד היהודים / וכראותו שלא נחם רוחם בואת והסליח
 גם ובלה להם מחשבתו אשר חשב שכוון לקבלם לבעבות העבירה
 אונס בעבותות אלה לאמונתם / כאשר הם מאמינים וכפי
 ייעודיהם יקרה באחרית ימים • וגם זה לא שזה לו ב"ל לא היו
 מחשבותיהם במחשבותיו ויבסלו • ולפי דברי לעמ"ט ה"ל עמד
 בפרץ לפני בני עמיו בעבור שהרב ה"ל נדר לתת לו ב' מאות אלפים
 ליערלות שערלינג מנחה בהתקבל חתלתו כשאלתו ובקשתו :
 והחכם

והחכם המזכיר בדרג' עט הכותב דברי הימים למלכי אינגלטי' דה
 ב'ת שחפץ קראמ' וועל בואק / למען דעק מפי'הם סודות
 ונסתרות מלכי איספאנ'יה ופזר'טונאל ויועליהם / ושנעסרס
 ובהנס הרב / היו יכולים להועיל בעת הזורך למלכות אף כי
 בשך ובמרצות : ויתעכב הרב עוד שס ימים ובשנת ת"י העלה
 על מכש הדפוס ספרו אפאלאנ'יא בלשון אינג'ליו ואיספאנ'ינה
 בשם השר ערוא'דר ניק'לאס אחד משרי הפחל'אמענט שהיה
 אהבנו / וייטינו דבריו בעיני כל השדים והעם / ונתעלה
 הבורה (וואק הקחנולה מבלי הזכיר שמו הועיל לעמו ישראל .
 והספר הזה גנוז מהיום ההוא והלאה השבים לדור זה לזכרון
 טוב כלי חפץ באולרותיהם) *

והספר הזה כולל עדות נאמנות היהודים לשרי ומושלי
 ארצות מזרחיים / ושלל נמלא קשר בדיהם /
 ועולתה בפי'הם מעולם : וגדל התועלת שהשיגו האומות מאותם
 אשר בלל כופיהם יחסיון / ומלמד זכותם נגד עליזות לורריהם .
 משם פנה לדרכו בהאריך הזמן / וילך לועלאנד'יאה העיר
 מידל'בורג לבית אחיו ה"ה אפרים אברבנאל / וימלא גם שם
 חן בעיני השררה . השר המכובד הוג'א גראט'יוס מחוקק
 משפטיו הארץ ויועץ הנלצים הכוללים בהא"ג הכירה אהב אותו
 בנפשו . וגם הכומר הנעלה דורש מהולל בעמו הנוצרי ופייען
 מופלג קאספער פאן בארלע רב הכולל באטינ'אוס אילוס'טרוס
 אז מדרש החכמות בעיר הגדולה הוואק עשה לו מטעמים להודיע
 דעמים נודל אהבתו אליו בדביעית אחת בלשון לאטי'ן .
 העתקתיה ללשון קדש / ואלה הדברים דברי' בלי משקל בלתי
 שנות בו דבר .

אף כי דרך משונה מרתי / לעבור האל נחיה באהבה .
 ותהי נא חכמתך וחכמתי / בכל מקום כערכה נחשבה .
 זאת היא מנשה חשק אהבתי / האמו כי כן הוא בלי עקבה .
 אכן עורגי חי אהיה נוצרי / וחיה עד העולם אתה עברי .

והמזכיר

(קעא)

והמזביר הנ"ל סיפר שבגלל השיר הזה רגנו הנלמים
חביריו עליו באהליהם וחשדוהו לפוסח בסעיפים
והלע באמונתם • ונס חכמי וגדולי הדור שנאבו • וילשינוהו
במשפט ונתן בפלילים משפטו וילא חייב דינו וינאלו עדיו ורגנותו
מעליו והורד לארץ ונתרחקו כל מיודעיו וריעיו ממנו •
והרב הנ"ל באסף אל עמו על פני אחיו הנ"ל בשנת ת"ח
בן נ"ד שנה וכבוד עשו לו במוקדו בהניח את עצמותיו
להקבר בקברים באדער קירק ועל מצבתו נחקק זאת הקיפה
בלשון ספרדי העסקתיה ללשון קדש וזה לשונה :

לא מרת הרב , עור לא כבה נרו ,
דהנו עודנו חי במרומי ערץ ,
ובעד עטו נם ערן - מרברו ,
נצה ידוירה זכרו בימי הארץ :

ואולם הספרים אשר חנני הרב הגדול הנ"ל הם ו'ו

ואלה שמוהם

א	ס' נשמת חיים כולל ד' חבורים על נלחיות הכפס •
ב	פני רבד מורה מקום פסוקי תנ"ך במדרש רבות •
ג	קונציליאטאר או מכריע פסוקי תנ"ך הנראים כסותרים וזאת זה •
ד	שפה ברורה והוא דקדוק כ"י •
ה	פי' בגליונות התנ"ך בלשון איספאגיע •
ו	אוצר הדינים ד"ח בלשון הנ"ל •
ז	בנ"ל על דיני אישות בלשון הנ"ל •
ח	אבן יקרה על גלס נבוכדנצר בל' הנ"ל •
ט	פראגמליטאטע האמאנא - ר"ל חולשת האנושיות הנוחה להשגה ועור האלקי ; בל' הנ"ל •
י	מקוה ישראל • בל' איספאגיע וסאלאנדי"א העתיק המכס הכולל וחוקר גדול במהור"ר משה מדעסוויא נ"ע , בלשון אשכנז •

צרכה

(קעב)

זיך ברכה ותהלה למלכות סוואר"יא (שוועדן) •
 צב ברכה ותשואות למרי"דריך אינד"ריך •
 צב ת"ג דרשיות שדרש בלשון ספרדי •
 ד ביבליאטיקע רביניקא בלשון רוני •
 גו נאמינקלאטור : עברי וערבי :
 יו חבור על אלהיות תורת משרה ועוון כח בלשון
 יז איספאניא •
 צו ידועת בעלי התלמוד בכל מיני חכמות ?
 יח פהידיוסופיא רביניקא •
 יט ד"ה לבני ישראל מימות יוסף בן גוריון עד סוף חיי
 הרב •
 ק הכרח הקבלה לקיום המזות •
 קא ס' תחיית המתים •
 קב תחינת שטעה לפני השר קראמוועל •
 קג פראבלעם "אטא דע קלעזש"א"נע דע טערמי"נע וויע"אע
 בל' לאטיין •
 קד שירת פאסילי"דאס פייטן יוני נשיר בלשון איספאניע •
 קה חבור על ע' שבעים של דניאל •
 קו אפאלאגיאה כנ"ל •
 ווילר מש' איגרות שכתב בתשובת חכמי עולם על כל הדבר
 הקשה •
 דוד הפשי

לפתרון החידה *

חִידָתְךָ שְׂמַעְתִּי וְגַם מִצְאָתִי
 רֹאשׁ וְ- מְרִי אַחֲזוּ בְסוּף נֶאֱמַן
 אֶפֶס לְחַגִּיד אוֹתָהּ הֲלֹא יֵרָאֵתִי
 אֵילִי אֲמוֹתֶת הֲ- וְמִן בְּזֻמָּן •

— א — א

(*) עיין החזקף לחדש ענין •

(קעג)

שיריים

עיד מוסור להנכות בית החולופ
בער רבתי ואם בישראל
למנצח על מחלה לענות

א

הלא יטב פני עליון
ראות חסד מתי ארצו
תמוך עני נבה חליון
סמוך דעה עלי ערשו

ב

גנוח חנון עלי בגנו
אשר בגנו ידי עמך
וחון אותם קנה קננו
בטוב צפון לטוב עמך

א

שעה עליון לגיב אביון
וחס און לקול בהשו
תנה פדיון וסר רביון
ולא תגרד שאול נפשו

רצה

(קצר)

ב

רצה חסיון לכל יחסה
בצל בית לה נקדש
וכל עין לה יחזרה
וכל לבב לה יקדש

א' וב'

מנע כליון שלח פדיון
רפא רפיון וסר חליון
וכל רעיון וכל הגיון
בשיר ירון לאל עליון

י - ל

משלי מוסר

רחבעם הרשע

רחבעם הרשע איש ערמה ואוהב דמים עשה הרע בעיני ה' כל
ימיו ויהי היום והנה הוא בא מדרכו טיף ויגע וילך א'
חומת העיר אשר בא איה וישכב תחתה וירדם • עודנו שוכב והנה
מלאך ה' נראה לרחבעם בחלוש ויקרא אליו לאמור : קום נא
רחבעם , מה לך פה כי חזנת לך פה מקום קבר / מהר עלה
מוצ / כי הנה הקומה חשבה לנכול ובעוד רגע תקבר תחתה •
ויקם רחבעם לקול המלאך וילך אל אחד הסרים / ויבן
שמה מונח לזבוח לה' הנראה אליו לאמור : האלהים
הרועה אותי מעודי ויהי בעורי / היה עמדי גם הפעם להגיל
נפשי ממוות / עתה שה תמים אביא לזבח לו וזהו לי לאלהים
כל

(קעה)

כל הימים אשר אני חי על האדמה • עודנו מדבר אל לבו
בדברים האלה / והנה מלאך ה' נראה שנית לרחבעם ויאמר :
אל תהלה בנרעה הרשע / היום מנעתיך ממות כאוס ה' !
ואולם סקוד אפקדך למועד שמור לך / ולעיני כל העם תמות
למען יביעון וייראון ולא יורדון לעשות כמך •

כך פעל ה' למענהו

וגם רשע ליום רעה :

א - ב

אמנון הנער

בן ע' שנים ה' אמנון הנער בהלכו את אביו השדה להשתטשע
שמה / ויהי בהיותם בשדה / וירא אמנון את התומר אשר
לאביון רעו ואת פריו כי רב הוא / ויאמר לאביו ראה נא אני
ראה את העץ הזה כי תאוב הוא לעינים ואת פריו מה נחמד
להשכיל • ועתה אדברה נא באזני אביון רעי לתת לי מפרי העץ
לנטוע אותם בגני / ולימים מטע ויהי לי עץ עושה פרי כמוהו •
ויען אביו לאמור א נא בני דע כי ימים רבים יעברו / והתומר
לא יתן פריו / עוד שנים עשרים יחלופו בערס תראה
תוצתו / ומי יודע לעת כזאת אם תחיה ואכלת מפריו •
בכל זאת לא סר אמנון מלבקש / ויפטר באביו לאמור / אנא
אני תנה לי מפרי התומר לנטוע אותם בגני / והי' בעוד ימים
עשרים כי אבוא על שכר במלי ואוכל מפרי העץ אשר נטעת
צימי נעורי או יגיל לבני גם ישמח נפשי בקרבי / הכי נכה
דבות למדתי :

אמר בקיץ בן משכיל /

גדום בקציר בן מביש :

ג - ד

אביעזר הרואה

איש ה' בארץ קדם אביעזר שמו / ויהי האיש ההוא גדול
בעיני כל בני קדם / אליו עלו למשפט / ואליו יבואו
לשאל כאשר ישאל איש בדבר האלהים / באמרו : רק לו ענה
ותושיה / גם לא ידו להניד לאדם מה שיחזק / ואת אשר יקרה

(קטו)

לואחרית הימים / ויהי כיהא אים וסאלו וילא חביעור החוצה לראות
את הכוכבים ואת מהלכם / על כיהם יענה / ועל פיהם ישפטו •
ויהי היום והנה אביעור הלך כפעם בפעם לעת ערב החוצה
לראות צבא השמים וצבא הכוכבים שם עיניו / ואולם
את אשר בארץ לפניו לא ראה / ולא נשמר מאתן גדולה אחת
אשר היתה בדרך לפניו • ויפול עליה וימות •

במקום הרע אדם אשר בארץ לפניו •
כבוכבים אל הבית / שמים לא השא שניך :

ה - ר

ה - ר

אברהם הכורס

ברם • את לאברה הכורס בקרן בן שמון / וישכם אברהם יוסף
בבוקר ויעזקו ויסקלו / נס שורק נעם בו ויעש
ענינים לו / וישמח אברהם על עניניו הטובים / כי בהמה שמו
הלכו / במחירם לקח כסף / בממול עבודתו לכל לחם / ויסן
גם לאשתו ולבניו ויאלכו וישחו עמו •

ויהי כי באו ימי אברהם למות ויקרא לבניו לאמור ! הנה אנכי
הולך בדרך כל הארץ / והי' ביום גאספתי אל אבותי
את הכרם הזה אשר נעתי / אשר לך ברכה אחרי / מוצר
יקר טמון באדמתו / נמה רב טוב הלפון בו • אך יום יום
מבקשון / במעדר מעדרון אותו / שן ממלאו את אשר תאוס
לפשכם • וימת אברהם ויקברו אותו בניו / ויעשו כאשר בזה
אולם אביהם / יום יום הלכו הכרם ויבקשו שמה / ויסקלוהו
כל חרול ודרדר הסירו ממנו למען מלאו את אולר אביהם •
ויהי בבקש הדש ימים ולא מלא • והכרם הגדיל לעשות ענינים
מאשר עסקימי אביהם / על גתו ילאו וינקותיו / ובכניו עשו
פרי / אז ראו גם הכני כי מלאו את האולר אשר אמר אביהם
וישבתו את חמקו / ויהללו אותו בניהם •

אוצר נחמד בנורה הכם

וכסיל אדם יבלעו

עובר אדמתו יעבע לחם

ראוהו עצל רמיהו

ה - ר